

75 VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV

DÔSTOJNOSŤ, SLOBODA A SPRAVODLIVOSŤ PRE VŠETKÝCH

PREAMBULA

Vo vedomí, že uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovných a neodcudziteľných práv členov ľudskej rodiny je základom slobody, spravodlivosti a mieru na svete,

že neuznanie ľudských práv a pohrdanie nimi viedlo k barbarickým činom, ktoré urážajú svedomie ľudstva, a že vybudovanie sveta, v ktorom ľudia zbavení strachu a núdze sa budú tešiť slobode prejavu a presvedčenia, bolo vyhlásené za najvyšší cieľ ľudstva,

že je nutné, aby sa ľudské práva chránili zákonom, ak nemá byť človek donútený uchýliť sa, až keď všetko ostatné zlyhalo, k odboju proti tyranii a útlaku,

že je nutné podporovať rozvoj priateľských vzťahov medzi národmi,

že národy Organizácie Spojených národov zdôraznili v Charte znovu svoju vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti, v rovnaké práva mužov a žien, že sa rozhodli podporovať sociálny pokrok a vytvoriť lepšie životné podmienky vo väčšej slobode,

že členské štáty prevzali záväzok zaistiť v spolupráci s Organizáciou Spojených národov všeobecné uznávanie a zachovávanie ľudských práv a základných slobôd a

že rovnaké chápanie týchto práv a slobôd má nesmierny význam pre dôsledné splnenie tohto záväzku, vyhlasuje

VALNÉ ZHROMAŽDENIE

túto Všeobecnú deklaráciu ľudských práv ako spoločný cieľ pre všetky národy a všetky štáty, aby sa každý jednotlivec a každý orgán spoločnosti, majúci túto deklaráciu stále na mysli, snažil vyučovaním a výchovou rozšíriť úctu k týmto právam a slobodám a zaistiť postupnými opatreniami vnútroštátnymi i medzinárodnými ich všeobecné a účinné uznávanie

a zachovávanie ako medzi ľuďom členských štátov samotných, tak medzi ľuďom území, ktoré sú pod ich správou.

Článok 1

Všetci ľudia sa rodia slobodní a sebe rovní, v ich dôstojnosti a právach. Sú obdarení rozumom a svedomím a majú navzájom konať v duchu bratstva.

Článok 2

Každý má všetky práva a všetky slobody, vyhlásené v tejto deklarácii, bez ohľadu na rasu, farbu, pohlavie, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, majetok, rod alebo iné postavenie.

Žiaden rozdiel sa nebude robiť na základe politického, právneho alebo medzinárodného postavenia krajiny alebo územia, ku ktorému osoba patrí, či je to krajina alebo územie nezávislé, poručnícke, nesamosprávne alebo podrobené akémukoľvek inému obmedzeniu suverenity.

Článok 3

Každý má právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť.

Článok 4

Nikto nesmie byť držaný v otroctve alebo v nevoľníctve, všetky formy otroctva a obchodu s otrokmi sú zakázané.

Článok 5

Nikto nesmie byť mučený alebo podrobený krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Článok 6

Každý má právo, aby bol všade uznávaný jeho právny status.

Článok 7

Všetci sú si pred zákonom rovní a majú právo na rovnakú zákonnú ochranu bez akejkolvek diskriminácie. Všetci majú právo na rovnakú ochranu proti akejkolvek diskriminácii, ktorá porušuje túto deklaráciu, a proti akémukoľvek podnecovaniu k takej diskriminácii.

Článok 8

Každý má právo na účinnú ochranu príslušnými vnútroštátnymi súdmi proti činom porušujúcim základné práva, ktoré mu priznáva ústava alebo zákon.

Článok 9

Nikto nesmie byť svojvoľne zatknutý, zadržaný alebo vyhostený.

Článok 10

Každý má rovnaké právo, aby bol spravodlivo a verejne vypočutý nezávislým a nestranným súdom, ktorý rozhoduje o jeho právach a povinnostiach a o akomkoľvek trestnom obvinení, vznesenom proti nemu.

Článok 11

(1) Každý, kto je obvinený z trestného činu, má právo, aby bol považovaný za nevinného, kým nie je zákonným postupom dokázaná jeho vina vo verejnom procese, pri ktorom mal všetky záruky nevyhnutné na jeho obhajobu.

(2) Nikto nesmie byť uznaný vinným zo spáchania akéhokoľvek trestného činu spočívajúceho v konaní alebo opomenutí, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo trestným činom podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva. Rovnako nesmie byť uložený ťažší trest ako trest, ktorý mohol byť uložený v čase, keď bol trestný čin spáchaný.

Článok 12

Nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie, ani útokom na svoju česť a povesť. Každý má právo na zákonnú ochranu proti takýmto zásahom alebo útokom.

Článok 13

(1) Každý má právo slobodne sa pohybovať a slobodne si zvoliť bydlisko v každom štáte.

(2) Každý má právo opustiť ktorúkoľvek krajinu, i svoju vlastnú, a vrátiť sa do svojej krajiny.

Článok 14

(1) Každý má právo vyhľadať a získať v iných krajinách azyl pred prenasledovaním.

(2) Toto právo nemožno uplatňovať v prípade stíhania začatého na základe nepolitických trestných činov alebo na základe činov, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov.

Článok 15

(1) Každý má právo na štátnu príslušnosť.

(2) Nikto nesmie byť svojvoľne zbavený svojej štátnej príslušnosti, ani práva svoju štátnu príslušnosť zmeniť.

Článok 16

(1) Muži a ženy, ktorí dosiahli plnoletosť, majú právo bez obmedzenia z dôvodov rasovej, národnostnej alebo náboženskej príslušnosti, uzavrieť manželstvo a založiť rodinu. Majú nárok na rovnaké práva na uzavretie manželstva, rovnaké práva počas manželstva aj pri jeho zrušení.

(2) Manželstvo môže byť uzavreté len so slobodným a riadnym súhlasom nastávajúcich manželov.

(3) Rodina je prirodzenou a základnou jednotkou spoločnosti a má nárok na ochranu tak zo strany spoločnosti, ako aj štátu.

Článok 17

(1) Každý má právo vlastniť majetok sám, rovnako ako aj spolu s inými.

(2) Nikto nesmie byť svojvoľne zbavený svojho majetku.

Článok 18

Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva; toto právo zahŕňa aj slobodu zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženstvo súkromne, vyučovaním, vykonávaním náboženských úkonov, bohoslužbou a zachovávaním obradov.

Článok 19

Každý má právo na slobodu presvedčenia a prejavu, toto právo nepripúšťa, aby niekto trpel ujmu pre svoje presvedčenie a zahŕňa právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky všetkými prostriedkami a bez ohľadu na hranice.

Článok 20

(1) Každému je zaručená sloboda pokojného zhromažďovania a združovania sa.

(2) Nikto nesmie byť nútený, aby bol členom nejakého združenia.

Článok 21

(1) Každý má právo, aby sa zúčastnil na správe svojej krajiny, buď priamo alebo prostredníctvom slobodne volených zástupcov.

(2) Každý má právo vstúpiť za rovnakých podmienok do verejných služieb svojej krajiny.

(3) Základom vládnej moci je vôľa ľudu, táto vôľa má byť vyjadrená v pravidelných a riadnych voľbách, na základe všeobecného a rovného hlasovacieho práva tajným hlasovaním alebo iným rovnocenným postupom zabezpečujúcim slobodu hlasovania.

Článok 22

Každý človek má ako člen spoločnosti právo na sociálne zabezpečenie a nárok na to, aby mu boli národným úsilím aj medzinárodnou súčinnosťou a v súlade s organizáciou a prostriedkami príslušného štátu zaručené hospodárske, sociálne a kultúrne práva, nevyhnutné pre jeho dôstojnosť a slobodný rozvoj jeho osobnosti.

Článok 23

(1) Každý má právo na prácu, na slobodnú voľbu zamestnania, na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky a na ochranu pred nezamestnanosťou.

(2) Každý má bez akejkoľvek diskriminácie nárok na rovnaký plat za rovnakú prácu.

(3) Každý pracujúci má právo na spravodlivú a primeranú odmenu, ktorá zabezpečuje jemu samému a jeho rodine živobytie zodpovedajúce ľudskej dôstojnosti, a doplnená, v prípade potreby, inými prostriedkami sociálneho zabezpečenia.

(4) Každý má právo na ochranu svojich záujmov zakladať odborové organizácie a pristupovať k nim.

Článok 24

Každý má právo na odpočinok a zotavenie, na rozumné vymedzenie pracovných hodín a pravidelnej platenej dovolenky.

Článok 25

(1) Každý má právo na takú životnú úroveň, ktorá môže zabezpečiť jemu i jeho rodine zdravie a blahobyť, vrátane stravy, ošatenia, bývania, lekárskej starostlivosti, ako aj potrebných sociálnych služieb, má právo na zabezpečenie v nezamestnanosti, v chorobe, pri pracovnej nespôsobilosti, pri ovdovení, v starobe alebo v iných prípadoch straty zárobkových možností, ktoré nastali za okolností nezávislých od jeho vôle.

(2) Materstvo a detstvo majú nárok na zvláštnu starostlivosť a pomoc. Všetky deti, či už narodené v manželstve alebo mimo neho, majú rovnakú sociálnu ochranu.

Článok 26

(1) Každý má právo na vzdelanie. Vzdelanie je bezplatné, aspoň v začiatkových a základných stupňoch. Základné vzdelanie je povinné. Technické a odborné vzdelanie je všeobecne prístupné a vyššie vzdelanie má byť rovnako prístupné každému podľa jeho schopností.

(2) Vzdelanie má smerovať k plnému rozvoju ľudskej osobnosti a k posilneniu úcty k ľudským právam a základným slobodám. Má napomáhať k vzájomnému porozumeniu, znášanlivosti a priateľstvu medzi všetkými národmi a všetkými rasovými i náboženskými skupinami, ako aj rozvoju činnosti Organizácie Spojených národov na zachovanie mieru.

(3) Rodičia majú prednostné právo vybrať druh vzdelania, ktorý bude poskytnutý ich deťom.

Článok 27

(1) Každý má právo slobodne sa zúčastňovať na kultúrnom živote spoločnosti, mať potešenie z umenia a zúčastniť sa na vedeckom pokroku a na jeho výdobytkoch.

(2) Každý má právo na ochranu morálnych a materiálnych záujmov, ktoré vyplývajú z jeho vedeckej, literárnej alebo umeleckej tvorby.

Článok 28

Každý má právo na to, aby vládol taký sociálny a medzinárodný poriadok, v ktorom by sa práva a slobody vyhlásené v tejto deklarácii uskutočňovali v plnom rozsahu.

Článok 29

(1) Každý má povinnosti voči spoločnosti, iba v nej môže slobodne a plne rozvinúť svoju osobnosť.

(2) Vo výkone svojich práv a slobôd je každý podrobený iba takým obmedzeniam, ktoré stanoví zákon a ktoré slúžia výhradne k zabezpečeniu náležitého uznávania a zachovávania práv a slobôd iných, ako aj k uspokojeniu spravodlivých požiadaviek morálky, verejného poriadku a všeobecného blaha v demokratickej spoločnosti.

(3) Výkon týchto práv a slobôd nesmie byť v žiadnom prípade v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov.

Článok 30

V tejto deklarácii sa nesmie nič vykladať tak, aby to oprávňovalo akýkoľvek štát, skupinu alebo osobu vyvíjať činnosť alebo dopúšťať sa činov, ktoré by smerovali k potlačeniu niektorého z práv alebo slobôd v tejto deklarácii vyhlásených.